

Іванова Марина Іллівна

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
юридичного факультету

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Чальцев Владислав Ігорович

магістр другого курсу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПОНЯТТЯ КОРПОРАТИВНОГО ПРАВА ТА КОРПОРАТИВНИХ ВІДНОСИН

У наш час у правову сферу широко ввійшли такі поняття, як «корпоративне право» та «корпоративні права». Ці терміни вживаються в самих різних значеннях. Поява цих термінів, особливо у нормативних документах різної юридичної сили, призводить до важливих проблем, пов'язаних із неодноковим тлумаченням цих термінів. Результатом цього є неадекватне регулювання правовідносин, що виникають.

Якщо звернутись до юридичної науки, то можна побачити, що з приводу питання про поняття корпоративного права також зустрічаються різні погляди. Ця проблема почала привертати все більше юридичних науковців, які, розглядаючи питання про поняття корпоративного права, у підході до цього питання мали власні критерії і точки зору, а звідси – і різноманіття поглядів. Також є й інша крайність – віднесення до корпоративних відносин питань регулювання правил трудового розпорядку, внутрішніх організаційних правил, преміювання тощо. Окрім цього, деякі науковці визначають, що корпоративне право являє собою систему внутрішньо організаційних правил певної організації, основою якої є членство та об'єднання капіталів [1]. Впливаючи з цього науковці вказують, що до предмета корпоративного права слід віднести майнові, немайнові та організаційні відносини, що складаються між суб'єктами приватного та/або публічного права при створенні корпорацій, у процесі їх діяльності та її припинення, а також із здійснення учасниками їх корпоративних прав [2].

Повертаючись до відносин у корпоративному праві можна побачити ще один вид – це відносини між органами товариства. Як відомо, органи юридичної особи не мають цивільної правосуб'єктності, що виключає їх можливість бути учасниками цивільних правовідносин. Однак за законом та установчими документами такі органи наділено певною компетенцією, а отже вони мають права і обов'язки щодо учасників, інших органів та третіх осіб. Присутність цих специфічних відносин, які не належать до предмета регулювання інших галузей права, вказує на самостійність корпоративного права. Інші відносини безпосередньо стосуються центральної категорії цієї галузі – юридичної особи, отже вони входять до корпоративного права. Однак їх регулювання здійснюється іншими галузями права. Впливаючи з цього можна зробити висновок, що корпоративне право – це комплекс норм інших галузей права, об'єднаних спільним предметом. Цей висновок підкріплює думка Кібенко О.Р., яка визначила поняття «корпоративне право» як «комплексний міжгалузевий правовий інститут, норми якого регулюють приватноправові і публічно-правові відносини, що складаються у зв'язку зі створенням, діяльністю та ліквідацією господарських товариств, у тому числі відносини внутрішньо фірмового характеру» [3].

Щодо інших науковців, то Глусь Н.С. вважає, що корпоративне право в об'єктивному значенні є «сукупністю правових норм, які регулюють і охороняють цивільні та інші відносини, що виникають між акціонером, учасником і самою корпорацією, а також між самими учасниками чи акціонерами з приводу реалізації їх права власності на акцію чи права власності на частку в статутному капіталі корпорації» [4].

За висновком Вінник О.М., корпоративні відносини є різновидом господарських. Окрім цього вона визначає, що корпоративні відносини – «це відносини, які виникають у процесі створення, функціонування та припинення господарської організації за участю широкого кола осіб (засновники, учасники, сама господарська організація, територіальна громада, держава в особі уповноважених органів) і забезпечують збалансовану реалізацію інтересів зазначених осіб» [5].

Кравчук В.М. зазначає, що корпоративне право – «це галузь права, що регулює суспільні відносини, які виникають між учасниками, юридичними особами та їх органами, у зв'язку зі створенням, управлінням та припиненням юридичних осіб». При цьому науковець зазначає, що корпоративне право має тісний зв'язок з іншими галузями права [6].

Як висновок, корпоративне право можна розглядати в об'єктивному і суб'єктивному значенні. З об'єктивної точки зору – це система юридичних норм, що регулюють групу суспільних відносин, яка виникає у зв'язку зі створенням і функціонуванням комерційних юридичних осіб (підприємницьких товариств) у результаті реалізації суб'єктами цивільних правовідносин права бути їх засновниками (учасниками), які створюють такі юридичні особи (корпорації) з метою отримання прибутку для його подальшого розподілу між учасниками.

У суб'єктивному розумінні – це право особи, яка вчиняє необхідні засновницькі дії та здійснює внесок до статутного (складеного) капіталу, набуває статусу учасника корпорації (підприємницького товариства або іншої юридичної особи, що має на меті отримання прибутку для подальшого його розподілу між учасниками). Усі інші суб'єктивні права учасника, що впливають із його членства в тій чи іншій корпорації, є похідними і розкриваються через поняття змісту «корпоративні права».

Розглядаючи поняття корпоративного права в усіх його аспектах необхідно підкреслити, що в окремих наукових роботах та статтях указується на принципи, але не корпоративного права, а корпоративного управління. Дані поняття не є тотожними, однак мають тісний правовий зв'язок. Слід зазначити сутність даних принципів, оскільки вони притаманні корпоративному праву, як такому. Зокрема, Кравчук В.М. виокремлює, що до принципів корпоративного управління потрібно віднести [6]:

- 1) принцип законності;
- 2) принцип централізації поточного управління;
- 3) принцип колегіального прийняття рішення стратегічних питань;
- 4) принцип пріоритетності рішень вищих органів управління;
- 5) принцип плановості;
- 6) принцип підзвітності і підконтрольності;
- 7) принцип розподілу управлінських функцій;
- 8) принцип добросовісності;
- 9) принцип розумності;
- 10) принцип додержання інтересів товариства;
- 11) принцип персоналізації відповідальності.

Бібліографічні посилання:

1. Кравчук В.М. Корпоративне право: Науково-практ. коментар законодавства та судової практики. К.: Істина, 2005. С. 11.
2. Спасибо-Фатєєва І.В. Корпоративне управління монографія / І.В. Спасибо-Фатєєва, О.Р. Кібенко, В.І. Борисова; І.В. Спасибо-Фатєєва (ред.) // Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2007. С. 173.
3. Кібенко Е.Р. Корпоративное право Украины: учеб. Пособие. Харьков: Эспада, 2001. С. 36.
4. Глусь Н.С. Корпорації та корпоративне право: поняття, основні ознаки та особливості захисту: Автореф, дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Н.С. Глусь; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. К., 2000. 23 с. URL: irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe
5. Вінник О.М. Господарське право: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. 2-ге вид., змін., доп. К.: Правова самість, 2008. С. 236-238.
6. Кравчук В.М. Корпоративне право: Науково-практ. коментар законодавства та судової практики. К.: Істина, 2005. С. 322, 32